

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Аналізується діяльність громадських організацій в Україні в сфері трудових правовідносин. Автор наводить законодавчо закріплені права професійних спілок та основні завдання організацій роботодавців в Україні, як приклад діяльності громадських організацій, що представляють інтереси працівників та роботодавців.

Ключові слова: громадська організація, професійна спілка, організація роботодавців

Анализируется деятельность общественных организаций в Украине в сфере трудовых правоотношений. Автор приводит законодательно закреплённые права профсоюзов и основные задачи организаций работодателей в Украине, как пример деятельности общественных организаций, представляющих интересы работников и работодателей.

Ключевые слова: общественная организация, профессиональный союз, организация работодателей

The article deals with the activities of public organizations in Ukraine in the sphere of labor relations. The author gives examples of rights of trade unions and employers' organizations in Ukraine, as an example of non-governmental organizations that represent the interests of workers and employers.

Key words: public organization, trade union, employers' organization

Стан суспільства завжди відображає рівень розвитку держави і тому служить головним критерієм для визначення високорозвиненої держави і поняття «сучасна держава». Наявність матеріальних ресурсів та ступінь забезпеченості не може показувати рівень розвитку держави, оскільки ці критерії навіть приблизно не відображають наскільки розвинене свідомість людей в цій державі, а значить, і ступінь їх устремління до власного розвитку та розвитку суспільства. Тільки бажання більшості людей змінювати своє життя і рухатися в напрямку досконалості може відобразити рівень розвитку цього суспільства. Від цього неминуче залежить і добробут усіх членів суспільства, оскільки тільки розвинуте суспільство здатне формувати дієву владу, здатну забезпечити країні процвітання і благополуччя. Влада неминуче породжується суспільством, вона є його частиною, вона керує самим суспільством і тому повинна власним прикладом доводити людям і суспільству в цілому перевага подальшого розвитку.

Структурною одиницею управління суспільством є громадські організації. І не важливо, які цілі і завдання вони перед собою ставлять, в будь-якому випадку вони сприяють розвитку суспільства, який би напрям для своєї діяльності не обрала громадська організація. Інше питання, що чим більш глобальні цілі ставить перед собою організація, тим більшою мірою вона здатна впливати на розвиток суспільства. Сьогодні в нашій країні дуже сильно занижена значимість громадської організації, і хоча це зовсім не дивно, тим не менш, це не дає можливості багатьом громадським організаціям ставити перед собою більш суттєві, більш значні цілі й завдання. Вона не в змозі чинити істотного впливу на процеси, що відбуваються в суспільстві і державі, і тому велика кількість громадських організацій навіть не прагнуть до цього, ставлячи перед собою дрібні, нікчемні завдання. Багато в чому через малу значущість громадських організацій, влада

ігнорує ці організації, не розуміючи при цьому, що тим самим вона позбавляє себе можливості керувати процесом розвитку суспільства і самої влади¹.

Основною роллю громадських організацій в умовах демократії є активна участь у формуванні громадянського суспільства із залученням творчого потенціалу населення.

Громадянське суспільство – це суспільство, яке досягає згоди на основі суспільних договорів. Згоди суспільство досягає тоді, коли в ньому високий рівень культури суспільної свідомості. При високому рівні культури суспільної свідомості влада послаблює свою участь в становленні і розвитку громадянського суспільства і передає поступово функції розвитку суспільства через громадські договори сформованим через соціальні проекти громадським організаціям. Залишаючи за собою функції організації вирішення поточних завдань, поступово залучаючи громадські організації до розробки та коригування основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики.

Важливе теоретичне і практичне значення має виявлення функцій громадських організацій і рухів, оскільки це допомагає усвідомити їхнє місце в системі громадянського суспільства і правової держави, а також показати форми, способи прояву їх активності.

До числа основних, загальних для всіх громадських організацій і рухів функцій належать:

1) Виявлення та задоволення інтересів і потреб членів об'єднання. Люди об'єднуються в організації та руху з метою задоволення тих чи інших специфічних потреб, пов'язаних з професійною приналежністю, віковими особливостями, індивідуальними схильностями і т.п. Ці інтереси спочатку можуть виступати у вельми невизначеній, особистісній та емоційно забарвленій формі. Громадські організації і рухи перетворюють такі розпливчаті погляди і думки в чіткі вимоги, програми даного об'єднання, сприяючи тим самим акумуляції інтересів своїх членів. Поряд з політичними партіями громадські організації та рухи вирішують певною мірою і завдання агрегації інтересів, тобто узгодження за допомогою дискусій безлічі приватних вимог і встановлення між ними певної ієрархії і пріоритетів. Особливе значення ця функція громадських організацій і рухів набуває в умовах нерозвиненої партійної системи.

2) Функція соціальної інтеграції та мобілізації передбачає об'єднання та організацію членів групи навколо цілей даного формування. Функція ця може мати і більш широкий контекст, що виходить за рамки конкретного громадського об'єднання. Громадські організації і рухи привертаять увагу громадськості до гострих проблем, висувують свої варіанти вирішення, домагаються громадської підтримки своїм починанням.

3) Функція соціалізації. Залучаючи своїх членів до вирішення суспільно значущих проблем, громадські організації та рухи сприяють формуванню їх активної життєвої позиції, підвищенню політичної освіченості та культури, залучення громадян до управління державними і суспільними справами.

4) Репрезентативна функція або функція представництва та захист інтересів своїх членів у взаємовідносинах з іншими політичними інститутами. Громадські організації і рухи не тільки сприяють усвідомленню і вираженню специфічних інтересів і потреб своїх членів, а й беруть на себе зобов'язання представництва цих інтересів, доведення вимог групи до відомих державних органів, політичних партій, правлячих еліт.

Вплив громадських об'єднань на владні структури може здійснюватися двома шляхами: за допомогою електорального представництва (через виборчі системи), прямого, функціонального представництва організованих інтересів. Основними формами і методами тиску громадських організацій і рухів на органи влади є такі: безпосереднє висування своїх кандидатів до складу представницьких і виконавчих органів влади; підтримка, в тому числі фінансова, на виборах близьких політичних партій та їх кандидатів; участь у розробці, підготовці законодавчих та інших нормативних актів; участь в роботі парламентських комісій, міжвідомчих комітетів, дорадчих та консультативних органів, експертних груп при різних державних органах; організація пропагандистських кампаній у засобах масової інформації, збір підписів під відповідними вимогами; страйки, мітинги, демонстрації та ін.

5) Ще однією функцією громадських організацій і рухів є функція моделювання нових суспільно-політичних структур, пошук і випробування нетрадиційних форм соціальних зв'язків. Добровільні об'єднання в силу про-громадської, самодіяльного характеру виступають як незамінний канал проведення соціальних експериментів, пошуку та здійснення нових самоврядних форм соціальної активності населення².

Наймасовішими серед громадських організацій були і залишаються профспілки, які до проголошення незалежності України об'єднувала Українська рада профспілок. Зараз цей орган трансформувався у Федерацію профспілок України.

З метою виконання своїх статутних завдань профспілки мають право на добровільних засадах створювати об'єднання (асоціації, ради, федерації, конфедерації тощо) за галузевими, територіальними або іншими ознаками, а також входить до складу об'єднань та вільно виходити з них³.

Профспілки, які бажають створити об'єднання профспілок, укладають відповідну угоду та затверджують статут (положення) об'єднання.

Права об'єднань профспілок визначаються профспілками, які їх створили, відповідно до закону, а також їх статутами (положеннями). Статус об'єднань профспілок визначається за статусом членів, яких вони об'єднують.

Профспілки та їх об'єднання відповідно до своїх статутних цілей і завдань мають право вступати до міжнародних профспілкових та інших міжнародних організацій та об'єднань, які представляють інтереси працівників, і брати участь в їх діяльності, співпрацювати з профспілками інших країн, здійснювати іншу діяльність, яка не суперечить законодавству України.

Закон «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» визначає основні права та обов'язки профспілок, їх об'єднань: представляти і захищати права та інтереси членів профспілок; вести колективні переговори та укладання колективних договорів і угод; захищати права громадян на працю та здійснювати громадський контроль за додержанням законодавства про працю; права профспілок, їх об'єднань у забезпеченні зайнятості населення; права профспілок, їх об'єднань щодо соціального захисту та забезпечення достатнього життєвого рівня громадян; права профспілок, їх об'єднань у галузі соціального страхування та соціального забезпечення; управляти підприємствами та у разі зміни форм власності; вирішувати трудові спори; організовувати страйки та проводити інші масові заходи; право профспілок, їх об'єднань на інформацію з питань праці та соціально-економічного розвитку; право профспілок, їх об'єднань на створення

навчальних, культурно-освітніх закладів, дослідних та інших організацій; повноваження профспілок, їх об'єднань щодо питань охорони здоров'я громадян, фізичної культури, спорту, туризму та охорони довкілля; права профспілок, їх об'єднань у сфері захисту духовних інтересів трудящих; права профспілок, їх об'єднань у захисті житлових прав громадян; право профспілок, їх об'єднань щодо притягнення до відповідальності посадових осіб; право на господарську та фінансову діяльність профспілок, їх об'єднань⁴.

Профспілки, їх об'єднання, здійснюючи представництво та захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів своїх членів, повинні дотримуватися Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів, а також виконувати колективні договори та угоди, які вони уклали, та взяті на себе зобов'язання.

Профспілкові організації на підприємствах, в установах, організаціях та їх структурних підрозділах представляють інтереси своїх членів і захищають їх трудові, соціально-економічні права та інтереси. Повноваження профспілкові організації здійснюють через утворені ними виборні органи, а в організаціях, де не створюються виборні органи, через представника (довірену особу) профспілкової організації, яка діє у межах прав, наданих їй законом і статутами (положеннями) профспілок

Сучасне законодавство зарубіжних країн докладно регламентує різні аспекти бізнесу, включаючи активність різноманітних громадських асоціацій підприємців (союзів підприємців, роботодавців, лобістських асоціацій і т. ін.). Забезпечуючи охорону права власності та приватної господарської ініціативи, законодавець також прагне врегулювати статус громадських об'єднань, що сприяють реалізації цього права.

У Законі України «Про організації роботодавців» визначаються правові, соціальні, економічні, організаційні засади створення та функціонування організацій роботодавців, форми та напрями їх діяльності, а також принципи взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, професійними спілками, їх об'єднаннями, іншими об'єднаннями громадян.

Організації роботодавців та їх об'єднання створюються і діють з метою представництва та захисту законних інтересів роботодавців у економічній, соціально-трудовій та інших сферах, у тому числі в їх відносинах з іншими сторонами соціального партнерства.

Основними завданнями організацій роботодавців та їх об'єднань є:

– співпраця з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, професійними спілками, їх об'єднаннями та іншими організаціями найманих працівників;

– забезпечення представництва та захист законних інтересів і прав роботодавців у відносинах з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, професійними спілками, їх об'єднаннями та іншими організаціями найманих працівників, іншими об'єднаннями громадян;

– участь у формуванні та реалізації соціально-економічної політики держави;

– участь у проведенні колективних переговорів та укладанні генеральної, регіональних і галузевих угод, забезпечення виконання своїх зобов'язань за укладеними угодами;

– координація діяльності роботодавців у виконанні зобов'язань за генераль-

ною, регіональними чи галузевими угодами;

– контроль за виконанням іншими сторонами соціального партнерства зобов'язань за генеральною, регіональними та галузевими угодами;

– сприяння максимальному дотриманню інтересів роботодавців під час вирішення колективних трудових спорів (конфліктів);

– сприяння розв'язанню колективних трудових спорів, запобігання страйкам як засобу вирішення цих конфліктів;

– збалансування попиту і пропозиції робочої сили, запобігання масовому безробіттю шляхом сприяння створенню нових робочих місць, забезпечення раціональної структури зайнятості населення;

– удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів, поширення професійних знань та досвіду;

– забезпечення скоординованості дій роботодавців, їх організацій та об'єднань щодо виконання науково-технічних і соціальних програм, спрямованих на збільшення обсягів виробництва продукції і послуг, підвищення їх конкурентоспроможності;

– врегулювання та поліпшення умов праці;

– розвиток співробітництва з іноземними і міжнародними організаціями роботодавців та їх об'єднаннями³.

Організації роботодавців та їх об'єднання створюються і діють на таких основних принципах: законності; добровільності вступу та свободі виходу; рівноправності членів; самоврядування; гласності; відповідальності за виконання взятих зобов'язань.

Відповідно до цих принципів:

– ніхто не може бути примушений до вступу в будь-які організації роботодавців або їх об'єднання чи обмежений у правах за належність або неналежність до них;

– кожний член організації роботодавців, організація роботодавців, яка є членом об'єднання організацій роботодавців (член об'єднання), має право у будь-який час вийти з організації роботодавців чи їх об'єднання в порядку та на умовах, визначених статутом;

– кожний член організації роботодавців, член об'єднання організацій роботодавців має рівні права у вирішенні будь-яких питань діяльності організації роботодавців, об'єднання незалежно від статусу, майнового стану, результатів фінансово-господарської діяльності та інших ознак.

Отже, можна зробити висновок, що однією із основних сфер діяльності громадських організацій в Україні є представництво інтересів працівників та роботодавців в сфері трудових правовідносин.

1. Слінько Т., Кушніренко О. Конституційно-правовий статус об'єднань громадян в Україні: Навч. посіб. – Х.: Арсіс, 1998. – 176 с. 2. *Політологія: Підручник* / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К.: Вища шк., 1998. – 415 с. 3. *Громадські об'єднання в Україні: Навч. посіб.* / За ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. – 415 с. 4. *Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»* від 15 вересня 1999 р. 1045-XIV // ВВР України. – 1999. – № 45. – Ст. 397. 5. *Закон України «Про організації роботодавців»* від 24 травня 2001 р. 2436-III // ВВР України. – 2001. – №32. – Ст. 171.